

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

"QUAN L'OCTUBRE ES A LA FI, TOTS SANTS JA ES AQUI"
EL CEMENTIRI D'ARTESA UN DIA DE TOTS SANTS QUALSESEVOL

NÚMERO 98

OCTUBRE 1988

PÒRTIC

Quan es comença una cosa, es comença sempre amb il·lusió; tothom hi posa el coll i ajuda a empènyer aquella cosa per tal que creixi i es desenvolupi. Podem parlar de coses materials, espirituals o ideològiques, tan hi fa, tot, d'un començament rutil·la dolç i planer i sobretot fidel a aquella idea o pròposit inicial. Passen els anys (a vegades pocs, a vegades molts) i per "un no sé sap què" la cosa comença a canviar; la gent va perdent poc a poc aquella il·lusió i es va fent apàtica, distanciada, conformista i, fins i tot, "passota".

No fa tants anys que la gent, les persones, criticàvem la "corrupció" que hi havia en molts llocs de l'administració franquista; una corrupció de favoritismes, d'influències, hom accedia a un càrrec o feina remunerada més per amistat o simpatia que per qualitats o bones aptituds per al càrrec. Era fàcil pensar que tot això canviaria un cop entréssim en un període de democràcia i, més encara, si les persones dels sectors més crítics podien, algun dia, ostentar el poder polític del país, perquè semblava, o al menys a nosaltres ens agradava de creure-ho que, quan hom critica alguna cosa és perquè ell és o seria encapaç de fer-la. Doncs si aquestes persones poguessin manar semblava lògic de creure que les coses funcionarien o rutllarien d'una altra manera.

Es, potser, per aquesta cosa que dèiem al començament, que hom és va cansant de tot, per la qual cosa l'administració ha canviat ben poca cosa; ara hi ha tanta o més corrupció que abans i com abans s'entra als llocs segons el carnet del partit que hom pertany, els sopars que ha pagat o el grau d'amistat que el lliga amb qui pot decidir la feina. La intel·ligència, la capacitat de treball, la preparació personal valen ben poca cosa a l'hora d'ob-

tenir la plaça d'aquest o altre treball. Fins i tot fa l'efecte que el sentit de l'ètica va canviant poc a poc...

Quan tots aquests afers generen conformisme, quan la gent s'excusa uns amb els altres, quan les persones es deixen de criteris i poden "respatllar" i fer "l'aleta" al funcionari, polític o administratiu de més amunt amb l'única intenció de consolidar el seu lloc de treball o amb l'expiració d'escalar-ne altres de millors, tot sembla justificable.

La gent ja no parla d'ideals, la gent ja no parla d'ètica com abans, ara parla de cotxes luxosos, d'apartaments confortables o de vacances enlluernadores...

Potser nosaltres tampoc no podem llençar la primera pedra contra tot això, perquè si ens hem quedat on érem és, potser perquè som només uns somiatruites nostàlgics que no hem sabut incorporar-nos a la societat de l'oci, del despreocupament, amb la mateixa satisfacció que segurament ho faríem si no estéssim encarcerats amb aquelles idees caduques com allò de "llibertat, igualtat, fraternitat"...

LA FEMOSA
REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFOMACIÓ
LOCAL

Segona època Nº 98
 Octubre 1988

EDITA:

Aggrupació Cultural
 "La Femosa"

Castell Nº 23
 Artesa de Lleida

DIPOSIT LEGAL:

L-264-1981

Els articles i opi-
 nions que apareixen
 a les planes de LA
 FEMOSA, reflecteixen
 únicament l'opinió
 de llurs signants.

Preu d'aquest

exemplar:

100 pessetes

AMB EL SUPORT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
 I DE LA DIPUTACIÓ DE LLEIDA

ÍNDIX

PORTIC 1

A RAMON NONAT

Per Jomaes 4

RESPOSTA A PERE ARNAU

Per "L'alternativa Ecologista" . . . 5

DE FESTA

Per Felip II 7

BALLAR EL BALL QUE TOQUEN

Per Jomaes 8

VAL MES PETAR QUE REBENTAR

Per Felip Gallart i Fernández . . 10

CADA MES UN CONTE (El Futbolista)

Per Arna 12

SI US PLAU, ARA MATEIX

Per Ramon Nonat 15

NUCLEARS? NO! GRACIES!

Per Alternativa Ecologista . . . 17

LA PROVINCIA UNICA I ALTRES QUESTIONS

Per A. Costafreda 19

FOLKLORE ARTESENC

(Les cobles del Sindicat) 21

EL PERSONATGE DEL MES

IGNASI BARRAQUER I BARRAQUER (Barcelona 1884-1965): Oftalmòleg. Fill i deixeble de Josep-Antoni Barraquer i Roviralta. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, en es llicencià el 1907. Fou professor a la Universitat de Barcelona, a la Universitat Autònoma de Barcelona i a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. L'any 1947 fundà a Barcelona l'Institut Barraquer per a l'estudi, la investigació i l'ensenyament de l'oftalmologia, considerat un dels millors centres de la seva especialitat. El més rellevant de la seva obra fou la introducció d'un instrument (eresífac) i d'una nova tècnica d'extracció del cristal·lí (facoèrissi).

A RAMON NONAT

A l'estiu tota cuca viu amic Ramon Nonat, tota cuca menys la que mor sota la pluja d'una agricultura avançada; avançada no sé cap on, però avançada.

En el teu escrit fas una descripció de la dona, tan ben apamada que em dóna la sensació que tens molt temps per a contemplar-les, admirar-les i, bocabadat, poder recrear-te amb els diferents olors que dels seus cossos en surten com si es tractes de l'arribada d'una primavera artificial, això em fa pensar de bon principi, que tu no ets pagès i si ho ets, deu ésser algun pagès previligiat, on el canvi del socialisme encara no t'ha arribat.

Perquè els pagesos de l'agricultura avançada estem tan capficats pensant com poder acabar amb la spila, l'aranya roja i d'altres paràsits de sanc calenta, que la majoria de les vegades passem just, molt apropet de les flors inclús les aixafem i no ens adonem que existeixen, com tampoc que les flors puguin gratificar-nos amb les seves varietats d'olors, això sí, últimament som coneixedors d'unes olors que són comunes a tots els pagesos, no la de la Susi, de la Pepi o de la Loli, sinó que són les del "Pril Limón", "Coral", "Mistol"... quelcom hem avançat els pagesos, no et sembla amic Nonat?

També parles, en el teu escrit, que les nenes són meravelloses i molt maques torrant-se la pell ajagudes damunt la sorra de la platja. Jo et voldria remarcar que el que avui fan les nenes de la "Jet Set" baixa, tan sols és una "borda" imitació del color bru que caracteritzava les dones camperoles. El que passa és que avui prendre el sol i torrar-se és sinònim de voler fer veure als que t'envolten, que et trobes en bona posició (encara que això sigui mentida la majoria de les vegades) i si no fos així ningú no es deixaria la pell a la sorra de les platges com si fos una "gamba" a la planxa.

No obstant, Ramon Nonat, et desitjo que per molts anys puguis gaudir i admirar aquest animal anomenat dona, un animal que per cert ha sabut evolucionar damunt el planeta blau, cosa que no ha fet l'altre animal i company anomenat home, ja que cada jorn l'està idolatrant més i més, però no per les seves "cotes" d'intel·ligència, sinó que tan sols ho fa pels seus atributs anatòmics, i això amic Nonat, sí que poc les diferencia d'altres mamífers.

Jomaes

L'ALTERNATIVA ECOLOGISTA

RESPON A PERE ARNAU

Ens molesta més el to i l'estil del teu article que no el contingut, perquè si bé qualsevol idea pot fer-se pública i ser respectada, la forma, el tipus de llenguatge que hom emprava per a expressar-la, pot ser determinant a l'hora de rebre el missatge l'interlocutor.

Mai no seran bons elements per a la comunicació sana i oberta ni la ironia ni el sarcasme ni les metàfores de doble joc i intenció, (que són portadores, en un tipus d'article com el teu, més que d'opinions i divergències en la manera de pensar i fer, d'un cert molt ressentiment i personalisme les arrels del qual potser no trigaríem a trobar.

Obviament, que no t'agradi com ha quedat l'entorn de l'ermita de Sant Ramon és una qüestió de gustos i cadascú pot opinar al respecte i potser fins hi tot costaria de posar-nos d'acord, però no està en la nostra mà aclarir-te res en aquest sentit perquè com pots suposar no hi tenim res a veure, ara bé sí que et podem aclarir des del nostre grup que nosaltres tampoc no hem tingut accés al projecte i no podíem preveure (el mateix que et va passar a tu)

on es farien el forats per a plantar els nous arbres i si això suposaria arrencar els ja existents. Nosaltres tampoc no hi estem d'acord que es tallin els arbres vells però el nostre sistema no és el teu, pensem que el diàleg pot ser més profitós que no la mossegada iracunda a través d'un llenguatge desafortunat, més encara si abans no hi ha hagut cap tipus de contacte a través del qual s'hagués pogut fer palès el desacord.

Per una altra banda pensem que com a grup ecologista respectem el MEDI en general i dins d'ell tant els animals com les plantes, sense oblidar les persones i d'entre aquestes les que des d'un consistori o grup treballen amb entusiasme i voluntat pels altres, creiem que al marge de llur eficàcia també cal valorar llur lliurament i si sospitem que estan en l'error és molt més net i positiu el diàleg directe i clar que no l'extracanada literària d'un llenguatge improp i negatiu.

Dins de l'ecosistema humà cada cop té més auge l'individualisme i el desentendre's de tot en una mena de passotisme que ens parla de la crisi de tantes coses. Les persones capaces de treballar per una idea, objectiu sense una remuneració econòmica són com una mena "d'avis rara" amb tendència a l'extinció. I si volem caminar en positiu cal deixar-nos de punyetes i ser més solidaris i comprensius i clars. Si anem tallant esqueixos potser que darrera no hi creixin més que els cards, després ja no valdran lamentacions

Finalment, si tens inquietuds ecologistes ja saps on som, nosaltres no anem amb embuts i necessitem gent disposada a col·laborar.

ALTERNATIVA ECOLOGISTA D'ARTESA

DE FESTA?

Estimada Cèlia:

He llegit amb força atenció el teu escrit, no solament pel seu caràcter intimista que comporta, sinó que, a més a més, perquè hi ha molt poca gent de la teva generació que s'atreveixi a fer palès d'una manera tan pública els seus sentiments, i sobretot perquè et considero una significativa representant d'aquesta joventut que lluita per assolir un lloc al seu entorn, trobant-se amb unes regles que no heu triat, i que us han estat imposades, però anem al teu escrit, i al retrat teu i de la teva gent, i perdona que vagi traient algunes frases del teu escrit per a comentar-les.

- "Respirava joia". De fet les poques estones que t'he vist respirant joia, més que respirar-la, n'eres tu la joia.

- "Era una papallona volant cap a totes bandes" i "no en tenia prou amb res, necessitava...". La teva generació, com gairebé totes, a la teva edat, no en té mai prou amb res. Anem tots a la reserca d'un món que per a vosaltres és desconegut, i per als altres és ja massa sabut. D'una forma o altra s'aprèn el valor de la renúncia, i a tots ens ha costat descobrir que no es pot volar cap a totes bandes, a menys que no es vulgui anar enlloc.

- "Em sentia trista quan analizant..." la joia programada, estandaritzada, prefexada no pot ésser mai plena, perquè aquesta ha d'ésser espontània, sorgida del fons de la persona que riu plena de vida com la teva rialla.

- "aquest caliu traspassés la frontera, i anés més enllà dels dies, volia passar el temps". Aquest és un afany que des del principi ha entusiasmat la gent, com ben bé dius el present se'ns escapa d'entre les mans, i esdevé passat amb la rapidesa del pas de la llum. De fet com em vares dir un dia: som el producte d'un passat. D'un passat que sovint ens ha fet mal, i que es projecta sobre nosaltres com una ombra enfosquant la llum d'un present que gairebé no existeix.

"M'imaginava un món on no existien les discòrdies, ni la soledat, ni el silenci etern". Fer conviure i tenir-ne plena consciència de la joia, i les discòrdies alhora, solament està a l'abast de la gent qu com tu té un gran afany d'entendre-ho tot, de donar-se als altres com ho fas, i d'ésser sensible i partícep dels afanys de la gent de l'entorn.

Però amb tot, i per acabar, m'he trobat amb un paràgraf que no transcriuré, i que em dol. Em dol, i solament tu saps fins on, ésser el bocí més gran d'aquesta crua realitat que vols "amagar al fons més llunyà per...". Em dol formar part del tot, vols oblidar per a tornar a començar de nou i millor. Si te'n surts, ja saps que tens els meus millors desitjos, tot i que això suposi perdre quelcom més que una profunda i intensa amistat:

Felip II

BALLAR EL BALL QUE TOQUEN

He llegit amb profunda emoció un article signat per Adolf Costafreda, on aquest amic se sent traït, en els seus ideals, per uns senyors que un bon dia li van prometre que ells també eren partidaris d'una Catalunya lliure.

El que passa, i cada dia es veu més clar, és que els purs idealistes han de sofrir molt. Perquè a l'igual que els cargols que s'arrosseguen per terra després d'una pluja, la societat cada vegada vegada més s'omple de "Sanchos Panches" o sigui d'aquells que els agrada ballar el ball que toquen encara que aquest sigui un "chotis".

Ahir vaig anar a Hisenda per uns papers. Allò no és un edifici qualsevol; les escales, les baranes, les parets, de marbre

tot. Hisenda és de tots. Jo no ho diria pas així; Hisenda és un palau d'uns quans que envolten la veu del seu amo, un palau per cobrar els deumes i primícies de tots els vassalls, vassalls que en lloc de lluitar per canviar, ballen el ball que toquen per veure si un dia poden ocupar el lloc d'un d'aquells en envolten l'amo.

Socialistes que es treuen la paraula "marxista" perquè diuen que a l'Europa comunitària això ja no es porta, i que per guanyar eleccions s'ha de ballar el ball que toquen encara que, aquest socialisme, s'assemble a una truita de patates, sense patates ni ous.

Comunistes i Republicans monàrquics, que per gaudir d'un lloc dins la política ballen el ball que toquen i amb la balladora que sigui encara que aquesta sigui la més lletja.

Una església Catòlica, Apostòlica i Romana, que balla el ball que toquen, amb un Crist manipulats i que segons en quin país del món és d'esquerres i en sogons quin de dretes.

Amic Adolf, comprenc la teva decepció i el teu cabreig per un afer portat a terme per un ajuntament que avui dius que no és el teu, però si aprofundim en el sentit estricte d'aquesta frase, quasi podríem dir amb seguretat: "aquest món no és el nostre" o dit d'una altra manera, "no és el que voldríem que fos", ja que sols tiren endavant tots aquells (perquè ho trepitxen amb els peus) despullats d'ideals, tots aquells sense escrúpols, o sigui, els que ballen el ball que toquen els músics que en qualsevol moment es troben al poder.

Haurem de dir una vegada més: "tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a véncer". Si no fos així, valdria la pena d'apagar el llum i anar-se'n a dormir per poder obridar aquest malson.

Jomaes

VAL MES PETAR QUE REBENTAR

Josep Pujol i Mauri fou un ingent artista que cal rescatar de l'immerescut oblit al qual s'ha vist menyspreat per la història del nostre país.

En Pujol tenia un anus aspirador, i gràcies a la intensa disciplina a què es va sotmetre, aconseguí interpretar delicades peces musicals a base de pets. Amb el seu extens repertori recorregué tota Europa i el nord d'Àfrica arrencant el fervor i els aplaudiments de tot el públic. A Catalunya, inflat per aires patriòtics, buidava el seu intestí petant el Cant de la Senyera. A Lleida, contenen, era tal la seva fama que quan algú se li escapava un aire srollós hom li deia "vés, que semblés lo Pujol".

L'any 1914 es retirà a Toló (Provença) on gravà un disc, morí el 1945 amb 88 anys.

El pet! Qui amb satisfacció no ha deixat escapar en tot el seu esplendor una ventositat? Qui no ha sentit mai amb gust la sortida del vent estrident que s'escapa alliberant-nos d'un feixuc pes a l'estómac? Hi ha inclús que el retè inhalant la seva essència en tota la plenitud. Qui no ha rigut la seva gràcia entranyable, el seu so matisat, de vegades burleta, irònic, jocós, festiu? Qui no ha sentit mai l'inevitable impuls defensiú de deixar-lo escapar contra la visita inoportuna i inaguantable del pesat de torn, d'un venedor de bíblies o de l'inspector d'hisenda?.

Què més personal i espontani que un pet! Company íntim i fidel de soledats inconfessables, ha estat censurat, perseguit, condemnat injustament al més obscur desterrament, al més absolut exili. Ell però, incansable, amb valentia i bravesa dels millors amics, no ens abandona, i cordial ens visita quan hom menys s'ho espera.

Quin acte més humà, generós i compartit! Des de les més profundes cavernes de la prehistòria, tot i que els arqueòlegs no han trobat cap vestigi de les seves restes, ens consta que ha

acompanyat l'humà en tota la seva evolució, sense distincions de raça, condició o sexe: blancs, negres, grocs, homes, dones, infants rics, pobles, clergues, seglars, herois, covards, famosos, oblidats tots s'han expressat amb el seu so.

M'imagino el gran Napoleó, exultant després de la batalla de Waterloo, amb satisfacció, llançar un pet monumental. En Demòstenes, complaent, modulant la seva veu amb el fregor de les seves ventositats. L'immens Beethoven deixant-ne escapar un de majúscul després de comprendre una exquisida sonata. La Julieta sospirant pel Romeu, mentre pulcrament deixava fugir una tendra flatositat entre les seves rosades natges. Sense excepció, ni tan sols les forces sobrenaturals del bé i el mal han renunciat al dret a aquest plaer. Els dimonis encenen els focs de l'infern amb uns de tremends i poderosos. I els mateixos àngels, que pixen aigua beneïda, perfumen l'aire amb la música dels seus pets.

Desgraciadament, és el nostre destí no saber valorar l'acte constant i amantíssim de l'amic lleial, la quotidianetat de les coses que ens ajuden i acompanyen amb perseverança i humilitat, i ens perdem sobrevalorant inaccessibles i llunyanes abstraccions. Per això només els artistes sensibles han sabut copsar la seva autèntica natura. O sinó, no em negareu que el pensador de Rodin està en la posició més òptima per aviar-ne un. I la tan estudiada "terribilitat" de les estàtues de Miquel Angel, aquell moment en que sembla que la figura està a punt de realitzar un acte culminant, podria ben bé ser l'expressió de quan hom fa forces perquè està a punt de deixar-ne escapar un de terrible. Caldrà revisar novament la història de l'art per retrobar en la seva reinterpretació les petjades d'aquest amic inseparable, Veure'l en tota la seva varietat i dimensió, en la seva excel·lència i humanitat, copsar tots els seus matisos i possibilitats. Perquè poques coses hi ha tan universals, que traspassin les fronteres, que igualin tant els humans.

No sé si la Generalitat de Catalunya tal vegada vulgui fer justícia a tan insigne artista del nostre país. Proposo s'esta-

bleixi un dia, el mateix aniversari del naixement o de la mort del Josep Pujol, perquè cada català dediqui, sense remordiment, el millor i més formidable dels seus pets, sota el lema, "Per a petar-nos som sis milions" i així tots plegats ens puguem alliberar, ni que tan sols sigui per un moment, de tants anys d'opressió.

Felip Gallart i Fernàndez

CADA MES UN CONTE

EL FUTBOLISTA

A casa eren tres germans, dos nois i una noia que es portaven pocs anys un de l'altre. El Josep era el més gran, seguit del Joan i de la Maria. De joves, els nois, s'havien aficionat tant al futbol que sempre anaven amb una pilota als peus, ben aviat van formar part de l'equip de futbol d'Artesa del Pla. La noia, també aficionada al futbol no es perdia cap partit dels que es disputaven al poble i n'era una gran animadora, i en ser a casa ho explicava a la mare: "Avui hem guanyat per la mínima i sort que lo Joan estava inspirat i ha fet dos gols. Lo Josep, en canvi, n'ha pifiat més d'una". A la mare, però, aquesta afició dels nois no li agradava gaire; sempre tenia por que es fessin mai i per això, ja que el seu home no els deia mai res, ella sempre els sermonava, primer començava pel Josep: "Mira noi, no em fa gens de gràcia que jugos al futbol, que no veus que et poden fer mal?", el Josep li replicava: "Doncs, mare, a mi m'agrada de jugar i per això jo hi jugaré!", i la mare hi tornava, ara ja una mica amenaçadora: "Pobre de tu que m'entera..." i el Josep altre cop: "Doncs no cal que se n'entero, jugaré i hi jugaré!" i marxava molest per la prohibició de la mare

tot fent espetegar la porta amb un cop fort. Llavors tocava el torn al Joan: "Joan, ja sé que t'agrada molt de jugar al futbol, però no vui que hi jugos; sempre has de ser tu, què no n'hi ha d'altres per a jugar?", el Joan sempre molt més dòcil i tranquil que el Josep li responia: "Bé mare, potser teniu raó... no cal que patiu que no jugaré". A la nit, la mare, ho preguntava a la noia: "Què ha jugat al futbol lo Josep?", i invariablement la noi li responia: "No, mare, no ha jugat gens ni mica", i la mare hi tornava: "I el Joan, què ha jugat lo Joan?", i la Maria, com sempre li deia allò que ja es temia: "Lo Joan sí que ha jugat; ha jugat tot el partit", i així pràcticament cada diumenge.

En començar a festejar, el Josep, va deixar de jugar al futbol del tot; ja només anava al camp com espectador, i això, no caldria ni dir-ho, degut que la noia amb qui sortia tampoc no li feia cap gràcia que jugués, sobretot que anés a jugar a fora. El Joan, però, va continuar jugant al futbol malgrat que la noia amb qui festejava, aquest esport tampoc no li agradava ni gens ni mica i sempre que ell jugava li feia morros, quan això passava el Joan s'excusava tot dient-li: "Dona, avui he hagut de jugar perquè los en faltava un i no els he pogut dir que no, però això no tornarà a passar, t'ho prometo". La seva mare, és clar, ja feia molt de temps que n'havia perdut l'esperança de que li fes cas, però amb tot sempre que el sermonava, quedava desarmada per les excuses del noi, que, per altra vanda, semblaven sinceres... La noia en canvi, la Mercè, sí que se'l creia encara que poc a poc ja se'n va començar a malfiar, però encara tenia la certesa que un cop casats ja s'acabaria per sempre el futbol.

Es van casar i les coses van seguir de la mateixa manera o gairebé igual, ja que el Joan ja hi havia alguns diumenges que no jugava, sobretot els quan l'equip jugava a casa; a fora era diferent perquè al Joan li feia l'efecte que a fora era molt més difícil que la seva dona se n'assabentés, però tot i així, i no sabia com, la Mercè sempre ho sabia i això l'enfurismava; entenia molt bé que, de solter, la seva mare n'estigués informada per la germana,

però ara, quin redimoni havia d'anar-ho a contar a la seva dona.

Hi havia diumenges que el Joan sense ganes de jugar, i si al camió del Peralta hi havia, marxava amb l'equip com un aficionat més, a veure disputar el partit a algun poble de la comarca i quan això passava es deia entre ell: "Avui sí que faré enrabiari a la dona, perquè li diré que he jugat el partit de cap a cap", i així quan arribava a casa es perava impacient que la Mercè li preguntés el què havia fet aquella tarda i quan ho deia, li deixava caure: "He anat a Torregrossa només a veure jugar l'equip, però pel camí m'han temptat de jugar i he jugat tot el partit", la Mercè, llavors se'l mirava de reüll i feia com qui s'enfada, però no deia res, sempre feia igual; esperava l'hora de posar-se al llit per a fer-li el sermó: "Què et penses que sóc tonta o què?, tu et penses que m'enganyes i no m'enganyes mai, així que no cal que em digos tantes mentides, perquè, i perquè sàpigos que ho sé, avui no has jugat ni poc no gens". El Joan no se'n sabia avenir, com rediable ho pot saber...?.

Aquell dia que l'equip d'Artesa del Pla havia d'anar a Almacelles, els del Club van anar-lo a buscar per dir-li que el necessitaven per a jugar aquell partit, ja que a l'equip hi havia moltes baixes, és clar, pel Joan, a bodes em convides, l'únic problema era la Mercè, però ell (si algú darrera seu no anava a explicar-li-ho) sabia molt bé com sortir-se'n. Així que a la Mercè li digué que anava a Almacelles només a acompanyar l'equip per animar-lo, ja que si guanyava aquell partit l'Artesa quedava campió del seu grup, però que, naturalment, ell no jugaria. "Mira que si jugues (li digué la Mercè), me n'enteraré...". "Tranquila dona, que no jugaré, t'ho prometo". Aquell dia l'equip va guanyar i es va classificar per l'ascents, el Joan no hi cabia a la camisa de content com estava i ensems, ell havia fet el gol decissiu... En tornar a casa, ja a la nit, es va abraçar la Mercè tot dient-li amb un somriure d'orella a orella: "Somampions!!", la Mercè en veure'l tan content se'l mirà interrogativa i li deixà anar: "Però tu no has jugat, he?". "I tant que no, li digué ell". Però en ser hora de po-

sar-se al llit la Mercè ja me l'emprèn cridant: "Mentider, més que mentider, perquè m'ho has de negar que has jugat al futbol, com si jo no t'ho notés!". "Que no i que no hi he jugat!". "Que sí que hi has jugat", i llavors el Joan, sortint de polleguera l'emprengué amb tot un seguit de preguntes: "Com ho saps?, qui t'ho ha dit", i llavors la Mercè veient el seu home tan nerviós li digué: "No m'ha ha dir ningú, però que no ho veus, innocent, que sempre que jugues al futbol tornes a casa amb la samarreta al revés?". El Joan va fer "mutis" tot mirant-se la samarreta, i la Mercè, en aquell moment s'hauria mossegat la llengua, però ja era massa tard, ja que, des d'aquell dia, va intuir que mai més no sabria, si amb això del futbol, el seu home l'enganyava o no.

Arna

SI US PLAU, ARA MATEIX

Quan era petit, estava moltes estones sol, i així vaig aprendre a esperar; encara ara, algunes comptades vegades faig meu el proverbi xinès: "si ja has lluitat tot el que podies, seu al brancal de la porta i veuràs passar el cadàver del teu enemic", però reconec que sovint em deixo portar per la recerca de la satisfacció immediata.

Hi ha dies que se'm fa costa amunt acabar de llegir els articles del diari, o de La Femosa, faig un procés de selecció a partir dels titulars, i amb els pocs elements de judici que això suposa, vull tenir tota l'opinió formada, i segurament em perdo el millor contingut dels diaris.

Aquest principi de satisfacció immediata, cada dia està més accentuat i omple la vida de contrasentits. Els cotxes van més i més depressa, per anar moltes vegades a molts més llocs als quals

abans no hi anàvem i des d'allà anem a nous llocs, i així secessi-
vament. Les autopistes ens permeten anar a Barcelona en dues hores,
amb un cotxe mitjà, fa 20 anys havíem de passar tot el matí.

Però amb aquesta passa assolim més fàcilment la felici-
tat?. Abandonada ja fa temps la recerca de la felicitat continuada,
la recerca contínua de la felicitat és la més constant de les cons-
tants del comportament humà, però al moment que assolim alguna fi-
ta, quan darrera queden tants i tants esforços, sigui per que no
respon a les esperances que hi havia dipositades, sigui pel fet que
en si mateix no dóna per a més, difícilment gaudim plenament del
fet i del moment present.

A més a més tots tenim un concepte del pas del temps uni-
direccional, com si tot hagués d'ésser original per si mateix, i
per això intentem esgotar-lo, però tant si la satisfacció és sufi-
cient con si ha estat mínima serà inútil que intentem repetir-ho
altre cop, ja que, al cap i a la fi cap instant no es repeteix mai.

I no solament no es repeteix, si no que en fer alguna co-
sa, en si mateixa es va morint. No és una mort sobtada, si no pro-
ducte d'una degeneració lenta, progressiva, que corromp com ho fa
el robell del ferro, poc a poc, en repetir la nostra pretenció inú-
til de tornar a revivre els instants feliços, ens els anem carre-
gant, no pot repetir-se res, però alhora, res no és més que el pro-
ducte d'un passat. Passat al qual, sobtadament, esdevé tot el pre-
sent.

Ramon Nonat

NUCLEARS? NO! GRÀCIES!

La perillositat de les centrals nuclears existeix ja des del moment en què entren en funcionament, no tants sols pels possibles accidents radioactius, sinó per la contaminació radioactiva que aquest funcionament suposa.

Sense anar més lluny, la central nuclear d'Ascó llibera residus radioactius líquids al riu Ebre superiors als índex màxims permesos per la llei (fet denunciat judicialment per "Alternativa Verda" el 26 de maig de 1988, contra els consellers de Governació, Sanitat i Agricultura de la Generalitat i contra els presidents del Consell de Seguretat Nuclear i de la Companyia FECSA). Les aigües del riu Ebre acumulen una càrrega tòxica que pot ésser perillosa per les poblacions que la beuen, o reguen els seus camps.

A més de la contaminació radioactiva, existeix la contaminació tèrmica, produïda pel vessament d'aigua molt calenta en rius, llacs, etc., i que provoca la disminució de l'oxigen dissolt a l'aigua. A més actua sobre l'atmosfera, incidint en el microclima i provocant greus efectes sobre la Natura.

Cal esmentar també el vessament de residus radioactius en el mar (fossa atlàntica,...) la qual cosa posa en perill la fauna i flora marines, degut a la fuga radioactiva dels bidons, malgrat que se'ns vol fer creure que són segurs.

L'energia nuclear, al contrari del que ens han fet creure no suposa la solució als problemes energètics. Val a dir que les reserves mundials són inferiors a les de petroli i la major part estan en mans de les multinacionals americanes.

La nostra negativa a les centrals nuclears, no vol dir que hem d'anar endarrera i tornar a l'època dels llums d'oli, ben al contrari, sobretot si tenim en compte que només el 18% del consum elèctric es degut a afers domèstics, la resta correspon a usos

industrials i militars. Però aquestes necessitats poden ésser cobertes amb altres tipus d'energia, més naturals i sense cap perill, com l'eòlica (vent) solar, biomasa (energies alternatives), que són deixades de banda perquè no satisfarien l'ambició econòmica d'aquestes multinacionals americanes.

El muntatge d'una central nuclear té un alt cost econòmic. Només pot estar en funcionament uns 20 anys, al final dels quals, es converteix en un munt de ferralla inútil i perillosa enterrada sota ciment. El lloc on ha estat ubicada la central, no cal dir que queda hipotecat per a futurs cultius, vivendes,...

Les centrals nuclears no són, per tant, per al consumidor energètic, ni per al país, ni rendibles ni econòmiques ni molt menys segures. Dins la cursa energètica, les centrals nuclears són forçosament un cavall perdedor, al qual han apostat determinats poders, que manipulen i dirigeixen la societat, encara que sàpiguin que no arribarà (aquest cavall) mai a la meta, perquè l'energia nuclear no pot ser mai el futur, ni per les reserves d'urani de que disposa el planeta (com dèim abans), ni per la mateixa perillositat que representen.

El pitjor del cas és que aquest joc d'interessos, aquesta cursa perillosa, pot fer figa en qualsevol moment, com aquell cigar havà que ens explota als nassos, i llavors vet aquí la sorpresa: això no m'ho pensava!!.

Ens semblarà increïble però pot passar, ha passat (recordeu Xernobil). Ho hem vist per TV com si es tractés d'una pel·lícula de cinema. La realitat només l'ha mesurada cruament la gent que li ha tocat de viure en la pròpia carn l'experiència.

Cal preguntar-nos nosaltres que no hi tenim res a guanyar però sí molt perdre, si realment s'ho val la pena. Val la pena de posar en perill la vida i la salut del planeta, pels interessos creats, de poders que són aliens als interessos del poble i de la Terra?.

Del tema de les centrals nuclears ja n'anirem parlant en propers articles.

"ALTERNATIVA ECOLOGISTA" d'Artesa

LA PROVÍNCIA ÚNICA I ALTRES QÜESTIONS

Darrerament s'està parlant molt de la "província única"; poder treure els governadors i les diputacions per un enfortiment de la Generalitat (de l'Autònima, doncs) sembla ser ben vàlid. Tot i amb això hi ha força discrepàncies i tot, és clar, per raons polítiques i de partit. Cadascú agrana cap a casa seva; els uns per apuntar-se un "tanto" i els altres per no deixar que se l'apuntin, tot i això, mirem-ho com ho mirem, és ben normal i comprensible dins les picabaralles dels partits que sempre pensen més en els seus interessos particulars que no en els col·lectius. Cadascun esgrimeix uns arguments més o menys vàlids per enfortir les seves posicions, si més no, de cara al "gran públic" no aliniat en cap dels partits bel·ligerants i que, avui pere avui són la immensa majoria de ciutadans de Catalunya. Cadascú vol decantar l'opinió pública cap al seu costat.

L'argument principal que més surt en qualsevol diàleg o escrit i que es deixa caure amb més cuntundència és del suposat CENTRALISME de Barcelona, que aquesta s'ho quedarà tot per a ella mateixa i que els comarques, sobretot les més allunyades d'aquest "centre" es veuren cada cop més i més marginades. Val a dir que aquest és un argument fort, el pes del qual convenç molta gent. Al mateix temps que fort és vell i gastat (no oblidem que a Lleida mateix, el "leridanismo" ja el feia servir en temps del franquisme i que va estar altre cop desenterrat pels qui s'oposaven a l'Estatut d'Autonomia), però que mirant-ho amb perspectives històriques, és del tot infundat, ja que Catalunya mai no ha estat centralista i no ho potser perquè el temperament dels catalans és contrari a tot centralisme, i això ho podem comprovar en una infinitat de realitats històriques, com per exemple:

Quan Ramon Berenguer IV es va casar amb la Peronella, el seu sogre li va regalar el Regne d'Aragó (fixem-nos que Ramir, el monjo, no el va deixar a la seva filla, sinó que el regalà al seu gendre), però Ramon Berenguer no el va enecionar a Catalunya ni se'n va proclamar rei, tot i que ho podia fer; serien els seus descendents els qui portarien aquest títol.

Quan Jaume I conqueria Mallorca i més tard el País valencià, els faria regnes independents de Catalunya i també d'Aragó i no els incorporaria a aquests estats. El mateix farien els seus descendents amb Sardenya, Sicília, Nàpols... Catalunya mai no ha tingit la necessitat d'engrandir el seu territori, molt al contrari; sempre ha respectat la llibertat i personalitat dels altres, i aquesta mateixa regla és vàlida pel que fa a Barcelona; no hi ha la voluntat ni el costum del centralisme.

El que passa, però, és que vivim aneccionats a un país (Espanya) que des del principi de la seva història sempre ha fet el mateix; conquerir i incorporar als seus territoris tot allò que ha pogut vèncer amb els seus exèrcits. Centralista fins a la mèdula no ha respectat mai res ni ningú, i ha intentat, fins i tot per la violència imposar als altres el seu tarannà. No és estrany, doncs, que al cap de tants anys de patir-ne les conseqüències molts catalans hagin cap-girat aquesta por al centralisme (no podem oblidar que la majoria de catalans es pensen, de bona fe, que són espanyols) pel "centralisme" que els hi queda més prop, o sigui el centralisme que al seu país pot exercir Barcelona.

Catalunya no és Espanya i per això, i sortosament, Barcelona no és Madrid. Aquí sempre hem fet les coses d'una altra manera i per això no hi ha hagut mai centralisme i no en pot haver. No tindrem províncies però tindrem comarques i begueries; l'administració, d'aquesta manera, serà molt més prop nostre i de tothom i tant lluny de Barcelona com sempre.

A. Costafreda

FOKLORE

ARTESENC (11)

(LES COBLES DEL SINDICAT)

Una de les petites històries locals que també està per fer i que, d'alguna manera s'hauria de fer, és la del Sindicat de Sant Isidre, dit popularment el Sindicat d'Artesa o senzillament el Sindicat, perquè aquesta cooperativa va marcar profundament en els pocs anys de la seva existència, la gent del nostre poble, primer per l'empenta cultural que va significar les activitats que va portar a terme, després pel grau de modernitat que va saber incorporar a les seves instal·lacions i finalment pel "rascum" que va deixar al fer fallida, ja que molta gent s'hi va agafar els dits. No hem d'oblidar que la seva "caiguda" va deixar tan mal record als artesencs que caldria que passessin més de cinquanta anys per a tornar a crear una altra cooperativa ("La Ginesta"-1980) i aquesta encara amb molt pocs socis.

Encara que a Artesa funcionaven dues cooperatives al mateix temps (El Sindicat i "El Porvenir") només el Sindicat va estar realment una cooperativa popular de la qual se n'ha parlat molt. "El Porvenir", en canvi, va passar sense pena ni glòria.

Avui ens és possible parlar del Sindicat de Sant Isidre (de Santaixidro, en el parlar popular dels artesencs) a través de les cobles que al seu temps es van fer (entre 1918 i 1925, aproximadament) i que d'alguna manera ens parlen del grau d'alegria o de pessimisme que la gent va viure en aquell curt període. Val a dir que segurament hi havia moltes més cobles, però que, nosaltres, o bé ja no hem estat a temps de recollir o bé ens les han silenciades. Amb les que tenim, però, ja és vàlid per a fer aquest apartat i parlar aquí de les cobles del Sindicat.

Al Sindicat d'Artesa hi va haver el primer cinema estable del poble (fins llavors de cinema només se n'havia fet al carrer i d'una manera sempre improvisada), d'aquest cinema ens en parla una cançó que es cantava amb la tonada d'una de moda de llavors. Aquesta cançó de to humorístic, entre altres coses diu:

Carmeta de mi vida,
no anem al cine,
no anem al cine,
que de veure i pensar
em marejo.

Si és que m'apresies, nena,
no em desgraciis,
no em desgraciis,
que n'estic prim com una anguila
de tant de cine.

Al cine del Sindicat
un cas n'ha passat,
que és un cas de riure;
ja us ho explico:

L'Eusebia n'estava molt bé
amb el pastisser.

La gran ocasió
n'era la foscor

.....

El Sindicat també tenia un equip de futbol, "l'Alerta", que jugava a un camp imprivisat a la Llacuna. Al mateix edifici de la cooperativa (pujat de nova planta i que per la seva façana és un dels edificis més interessants d'Artesa) s'hi feia també ball i teatre. Tan del futbol com del teatre no ens ha quedat cap testimoni en forma de cobla, però del ball sí:

Ai Pitanyo si ho sabies
la Cristina que t'ha fet;
ha marxat del Sindicat

i ja no podràs ballar més.

A continuació n'apuntem un parell més que si bé no fan referència directament al ball ni al Sindicat s'hi poden relacionar perquè eren cantades amb la mateixa tonada:

El rellotge de polsera
no el va pogue presumir
que el dia de Santaixidro
se'n va haver d'anar a dormir.

oooooooooooo

Apa noi si en vas calent,
compra't un vano, compra't un vano,
apa noi si en vas calent,
compra't un vano i fes-te vent.

I la tornada (popularíssima) que acompanyava sempre aquestes cobles era:

Ai lero, ai lero, ai lero
la pubilla de cal Quelo.

Quan al començament el Sindicat creixia i la gent era optimista amb la cooperativa, corrien aquestes cobles:

Al Sindicat d'Artesa
hi ha un home de molt talent.
Si voleu saber qui és aquest home
és el nostre president.

oooooooooooo

Lo Sindicat d'Artesa
és un conjunt que tots estimem
perquè tenim un home
que en fa les coses de molt talent.

Però les coses van començar a anar de mal a pitxor i com sempre passa en aquests cassos, les cobles van girar-se en contra de la mateixa persona:

Lo Sindicat d'Artesa
fa molt temps que va malament,
si voleu saber de qui és la culpa

és del secretari i el president.

oooooooo

Lo Sindicat d'Artesa
ja fa temps que va malament
per culpa de dos homes:
lo secretari i el president.

El President (lo Milio del Truquera) que fins llavors havia estat idolatrat pels socis del Sindicat, va començar a ser contestat i, fins i tot, descreditat moralment segons el testimoni d'aquesta cobla:

A son pare li va dir:
pare deixeu-me fer
que si sóc dos anys president
siré més ric que el Jové.

Després de la fallida del Sindicat, i quan el patrimoni d'aquest es va posar a subhasta així com les propietats del seu president, va sortir la cançó de "la Passió Nova" que ja van transcriure al parlar del terme i les partides (vegeu LA FEMOSA N° 93, corresponent al mes de març d'enguany) en la qual es descreditava d'una manera desmesurada el secretari del Sindicat. Un cop transcrita aquesta cançó ens ha arribat un altre fragment i que ara que parlem de les cobles del Sindicat ens ha semblat bé de posar-lo a continuació:

quan va venir a aquest poble
s'estava molt content
i ell en va fer los modos
per fer renyir la gent.

I fins aquí tot el que tenim (en cobles, s'entent) del Sindicat artesenc de Sant Isidre. No és probable que en surti més, però si en surt, ja en parlarem un altre dia.

A.C.

